

Sociální šetření u příspěvku na péči

Miloslava Lukešová

Zákon o sociálních službách je v systému sociálního zabezpečení České republiky průlomovou právní normou, která přinesla nové pojetí celého systému sociální ochrany a sociálních služeb. V podobě příspěvku na péči zavedl nástroj, který měl měnit podobu sociálních služeb včetně postavení uživatele této služby.

Příspěvek na péči je proto adresovaný přímo potenciálnímu uživateli služby, čímž dává informovanému uživateli možnost vybrat si takovou službu, kterou skutečně potřebuje a která umožní jeho sociální začlenění do přirozené komunity. Podstatou a účelem příspěvku na péči je přispět osobám, které jsou pro svou nepříznivou sociální situaci závislé na pomoci jiné osoby, na zajištění potřebné pomoci, zejména prostřednictvím služeb sociální péče.

O příspěvku rozhoduje obecní úřad obce s rozšířenou působností. Nárok na příspěvek vzniká dnem splnění zákonem stanovených podmínek a podáním žádosti o přiznání příspěvku. Nárok na příspěvek na péči má osoba, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc při péči o vlastní osobu a při zajištění soběstačnosti v takovém rozsahu, který odůvodňuje její zařazení do některého ze stupňů závislosti.

Podkladem pro vydání rozhodnutí o příspěvku je sociální šetření a posouzení stupně závislosti posudkovým lékařem okresní správy sociálního zabezpečení.

Sociální šetření, které provádí pro účely rozhodování o příspěvku sociální pracovník obecního úřadu obce s rozšířenou působností, je vždy realizováno v místě skutečného pobytu osoby žadající o příspěvek na péči, tedy v jejím přirozeném sociálním prostředí. Cílem sociálního šetření je co nejobektivněji posouzení schopnosti žadatele pečovat o vlastní osobu, zjištění míry soběstačnosti a posouzení nepříznivé sociální situace osoby.

Závislost na pomoci jiné fyzické osoby se posuzuje na základě hodnocení schopnosti osoby zvládat celkem 36 stanovených úkonů, a to 18 úkonů péče o vlastní osobu a 18 úkonů soběstačnosti. Schopnost osoby zvládat úkony péče o vlastní osobu a úkony soběstačnosti se pro účely stanovení stupně závislosti hodnotí podle činností, které jsou pro jednotlivé úkony stanoveny v příloze č. 1 vyhlášky č. 505/2006 Sb.

Vlastní hodnocení je realizováno v čtyřbodové škále, a to ve stupních - zvládá (ke zvládnutí úkonu nepotřebuje jakoukoliv pomoc nebo dohled), zvládá s dohledem (posuzovaná osoba sice daný úkon zvládá, ale pro kontrolu jeho správnosti potřebuje dohled druhé osoby), zvládá s pomocí (osoba daný úkon zvládá pouze s pomocí, byť i částečnou, ze strany druhé osoby) a nezvládá.

Při stanovení stupně závislosti se přihlíží k charakteru zdravotního postižení (tělesnému, smyslovému, duševnímu, mentálnímu nebo kombinovanému). Pro

přiznání příspěvku na péči je rozhodující funkční dopad tohoto zdravotního postižení (dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu) na schopnost zvládat úkony péče o vlastní osobu a úkony soběstačnosti, nikoli vlastní medicínská diagnóza.

Z hlediska posuzování schopnosti zvládat jednotlivé úkony platí stěžejní pravidlo, že nepostačuje částečné zvládnutí úkonu. Vzhledem k tomu, že se v některých případech jeden úkon skládá z několika rovnocenných činností (např. oblékání, svlékání, obouvání, zouvání), vede nezvládnutí i jedné z těchto činností k závěru, že osoba není schopna úkon zvládnout. Při hodnocení schopnosti osoby zvládat úkony péče o vlastní osobu a úkony soběstačnosti se posuzuje, zda je osoba schopna dlouhodobě, samostatně, spolehlivě a opakovaně rozpoznat potřebu úkonu, úkon fyzicky provádět obvyklým způsobem a kontrolovat správnost provádění úkonu.

Pracovník provádějící šetření proto musí pečlivě zvážit mnoho aspektů (v jakém fyzickém a psychickém stavu se posuzovaná osoba nachází, jaký je stav momentální a jaký je stav obvyklý, jaký je rozsah pomoci pečujících osob, v jakém prostředí osoba žije, osamělost, sociální kontakty, postoje, ale i vlastní hodnocení soběstačnosti posuzovanou osobou atd.).

Při sociálním šetření u příspěvku na péči sociální pracovník zároveň písemně komentuje hodnocení každého bodu. V rámci tohoto komentáře doplňujícího základní čtyřbodové hodnocení eviduje případné rozdíly mezi tvrzeními osob účastnících se rozhovoru a chováním osob v době sociálního šetření vč. poznatků získaných pozorováním prostředí. Sociální pracovník shrne výsledek šetření v celkovém komentáři. Zde by měl uvést celkové poznatky a další z jeho pohledu důležité údaje pro dokreslení situace žadatele, jež svým významem přesahují jednotlivé posuzované úkony.

U osoby do 18 let věku se při posuzování potřeby pomoci a dohledu pro účely stanovení stupně závislosti porovnává rozsah, intenzita a náročnost pomoci a dohledu, kterou je třeba věnovat posuzované osobě, s pomocí a dohledem, který je poskytován zdravé fyzické osobě téhož věku. Při stanovení stupně závislosti u osoby do 18 let věku se nepřihlíží k pomoci a dohledu při péči o vlastní osobu a při zajištění soběstačnosti, které vyplývají z věku osoby a tomu odpovídajícímu stupni biopsychosociálního vývoje.

Tyto osoby nejsou schopny bez pomoci nebo dohledu zvládat některé úkony z důvodu nízkého věku a tomu odpovída-

jícímu stavu vývoje tělesných, smyslových a duševních funkcí a praktických dovedností, nutných pro péči o vlastní osobu a soběstačnost, tzn. že v případě dětí se některé úkony nehodnotí, a to podle věku dítěte. Důvodem je skutečnost, že některé úkony děti v určitém věku nemohou zvládnout. Nelze například hodnotit schopnost samostatně chůze po schodech v jednom roce dítěte nebo schopnost nakládat s penězi apod.

Při sociálním šetření se pracovníci řídí prováděcí vyhláškou č. 505/2006 Sb., která jednotlivé úkony specifikuje, avšak nebyl k ní ze strany MPSV ČR vydán žádný závazný výklad či metodický pokyn, který by sociálním pracovníkům nastavil jednotná pravidla posuzování. Systém stanovení stupně závislosti je složitý, v 36 úkonech péče o vlastní osobu a úkonech soběstačnosti se hodnotí celkem 131 různých činností. Jednotlivé posuzované činnosti jsou zkoumány komplexně, prolíná se hodnocení fyzických i psychických funkcí. Nelze vyloučit určitou míru subjektivity, jak ze strany posudkových lékařů, tak sociálních pracovníků.

Potřeba sjednocení kritérií posuzování vedla autorku příspěvku k vypracování metodického postupu pro sociální šetření prováděné pracovníky obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Byl součástí její rigorózní práce „Zákon o sociálních službách z pohledu pracovníka obecního úřadu obce s rozšířenou působností“, kterou v závěru loňského roku obhájila na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Autorka je připravena tento metodický postup, který je uplatňován Městským úřadem Sokolov, dát všem zájemcům k dispozici.

Literatura:

- Králová, J. - Rážová, E. *Sociální služby a příspěvek na péči 2007*. 1. vyd. ANAG, 2007, s. 352. ISBN 978-80-7263-405-7.
- Králová, J. - Rážová, E. *Sociální služby a příspěvek na péči*. 3. vyd. ANAG, 2009. ISBN 978-80-7263-559-7, s. 423
- Michalik, J. *Smluvní vztahy v sociálních službách*. Olomouc: VCIZP-sekce vzdělávání, 2008, Praha: NRZP, 2008, s. 224. ISBN: 80-903658-1-7
- MPSV. *Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti*, [on line], [2009-10-25], Dostupné z http://www.mpsv.cz/files/clanky/3858/Koncepce_podpory.pdf
- Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.*
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.*

Autorka působí v oddělení sociálních služeb MÚ Sokolov.